

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-2 lektioner

Billedtekster og overskrifter

Disse tre korte øvelser lærer eleverne, hvordan en god billedtekst kan gøre et billede mere spændende og informativt. Og hvordan man laver en god overskrift.

De to slags tekster er meget vigtigere, end mange tænker. Det gælder i bøger, aviser og magasiner. Og på SoMe er de jo helt afgørende.

Hvis I laver Børnenes Egen U-landskalender, skal eleverne netop vælge fotos og skrive billedtekster til. Det gør disse øvelser her dem dygtigere til.

Du får også baggrundsviden og eksempler, du kan bruge som introduktion og klassesamtale. Øvelserne kan laves i grupper eller hver for sig.

Inspiration til læringsmål

- Eleven kan bevidst vælge samspil mellem tekst og billede i henhold til formål.
- Eleven kan udforske samspillet mellem tekst og billede.

Inspiration til tegn på læring

- Eleven sætter ord på forskellige billedteksters virkemidler.

Kompetencer og målpar

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Sammenhæng 1: Eleven kan samtale om teksters budskaber / Eleven har viden om teksters påvirkende situation
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og beretende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fremstilling 2: Eleven kan udarbejde multimodale tekster / Eleven har viden om beskrivende og beretende fremstillingsformer
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan deltage i samtaler om teksters kvalitet / Eleven har viden om kvalitetskriterier
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Forberedelse 1: Eleven kan orientere sig i tekstens dele / Eleven har viden om rubrikker, billeder, diagrammer og grafik

Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sprogforståelse 1: Eleven kan anvende overskrifter og fremhævede ord til at skabe forståelse af tekster / Eleven har viden om ord og udtryk, der forklarer nyt stof
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 2: Eleven kan vurdere teksters anvendelighed / Eleven har viden om kriterier for teksters anvendelighed

Klassesamtale om billedtekster

Præsenter klassen for, hvad billedtekster er. I elevbogen er der fx billedtekster til alle de fotos, der skal fortælle om årets land. Fortæl om gode og mindre gode billedtekster, og hvorfor de er vigtige.

På de følgende sider får du en række eksempler, du kan bruge i klassen – vis dem på storskærmen, eller del dem ud og diskuter, hvilke billedtekster der fungerer godt og hvorfor. Du kan også vise sider fra elevbogen med billedtekster, du synes, fungerer godt – eller bede eleverne selv gå på jagt i bogen og udvælge et billede med billedtekst, som de selv synes er særlig sjovt eller interessant.

Desuden får du her i opgaven tre små øvelser, eleverne kan arbejde med – alene eller i grupper.

Det særlige ved billedtekster er, at de skal spille sammen med et helt andet medie end ord, nemlig en illustration. Og så er billedtekster meget vigtige for læseren.

Derfor er det godt at vide noget om, hvordan billeder og tekst fungerer sammen.

De tre vigtigste pointer om billedtekster

- En billedtekst kan gøre en verden til forskel for, hvordan man opfatter billedet – og hvad man lærer.
- En god billedtekst (og et billede, som passer godt til den) er en god chance for at fortælle læseren noget vigtigt. Næsten alle læser nemlig allerførst billedteksterne og overskrifterne, når de åbner en ny side i en bog, i en avis eller på nettet. Ofte er det også det eneste, de læser, inden de bladrer videre. Derfor skal man bruge billedteksten til at fortælle læseren det, man synes er allervigtigst. Og derfor gør dygtige redaktører sig umage med netop billedtekster.
- Man skal altid give læseren lidt mere, hjælpe lidt til. Den gode huskeregel er at spørge sig selv: Hvorfor skal min læser se dette billede, hvad skal hun lære af det, hvad vil jeg gerne fortælle hende med det?

To sikre veje til en god billedtekst

1. Billedtekster kan forklare direkte, hvad man kan se på præcis dette billede. Fx om lige disse personer eller lige denne bil på lige dette sted.
 2. Billedtekster kan i stedet bruges som en lille faktatekst, der fortæller læseren noget mere generelt om et fænomen – og hvor billedet så bare viser et eksempel.
- Man kan også sagtens blande de to måder.

To sikre veje til en dårlig billedtekst

1. Skriver man blot "en ko" ved et billede af en ko, så giver billedteksten intet ekstra til billedet. Så kan

- den godt undværes. Men så er billedet også tom pynt – og læseren bliver ikke klogere af at se på det.
2. Skriver man blot, hvad man selv synes – eller skriver man om noget helt andet end billedet viser – så fortæller billedteksten heller ikke noget om billedet. Og så er den helt uinteressant for læseren.

Det er lige så vigtigt på de sociale medier og i reklamer

Billedteksten kan altså fuldkommen styre, hvordan vi ser billedet, og hvad vi får ud af det. Så på en måde er billedteksterne og overskrifterne det vigtigste.

Det gælder i høj grad også på nettet. Og på de sociale medier er billedteksten afgørende: Meget af indholdet på Facebook, Instagram, Snapchat og andre platforme fungerer jo udelukkende ved hjælp af et billede med en overskrift og en kort billedtekst.

Plakater og reklamer fungerer omtrent på samme måde: De har næsten altid form af et billede plus en kort tekst. Og i artikler og bøger er det som nævnt ofte billedteksterne, der bliver læst først.

Opgaven: En klassesamtale og tre øvelser

- Et ark med eksempler til at vise frem til klassesamtale.
- En elevøvelse med billedtekster.
- To elevøvelser med overskrifter.

Klassesamtale: Hvilke billedtekster virker godt?

Hvilke billedtekster fungerer bedst? Hvordan ændrer teksten billedet?

1. Drengen står på ét ben. Han har en pæn hat på.
2. Nogle børn i Indonesien dyrker kampsport. Det hedder Pencak Silat. Det er en meget gammel kampsport.

1. Denne varan er verdens største øgle. Den bor kun på Komodo-øerne i Indonesien. Det er en truet dyreart.
2. Et firben fra Indonesien.

1. Børnene har købt saftvand i en bod. De får saften i plastikpose. De drikker den med sugerør.
2. De bruger sugerør.

1. Grønne træer i en skov. Der er også noget tåge, så man kan ikke se solen.
2. Der er grønt overalt i regnskoven i Indonesien. Den er som en kæmpe jungle fyldt med liv. Her masser af dyr og planter, som ikke findes andre steder.

1. Jeg kan ikke lide at spille badminton. Det er kedeligt.
2. Badminton er en meget populær sport i Indonesien. De har nogle af verdens bedste spillere. Børnene starter tidligt med at træne.

1. Piger med tørklæde på i skolen.
2. De fleste i Indonesien er muslimer. Mange børn går i koran-skole om eftermiddagen. Her lærer de at læse Koranen.

Øvelse: Skriv selv billedtekster

Gør billedet spændende ved at fortælle noget, du har lært om Uganda. Noget, man kan se på billedet.

Klassesamtale: Overskrifter

Overskriften fortæller, hvad teksten handler om, og den skal give folk lyst til at læse teksten.

Nogle gange lover overskriften mere, end teksten kan holde. Andre gange er overskriften utydelig eller kedelig.

Her har vi samlet nogle eksempler på overskrifter, som kunne være overskriften til en lille faktatekst eller billedtekst. Hvilke af disse overskrifter ville give dig lyst til at læse en tekst, der står nedenunder? Og hvilke fortæller for lidt?

Billede 2

Noget om Indonesien

Her er Indonesiens mærkeligste dyr

Gorillaer kan også lide at lege

Det regner

Pas på de varme vulkaner!

Smag på den røde dragefrugt

Børn og skole

Øvelse: Overskrifter

Skriv selv overskrifter til korte faktatekster. Prøv, om du kan beskrive, hvad teksten handler om i så få ord som muligt. Eller skriv det vigtigste eller mest overraskende af det, teksten handler om.

Eksempel:

Krokodillen ligger på lur

Indonesiens krokodiller kan blive meget store. Ofte lever de i mangrove-skovene ude ved kysten.

De ligger helt stille og venter på et godt bytte.

Jakarta er Indonesiens hovedstad og en af verdens største byer. Her bor millioner af mennesker, og der er altid liv og trafik.

Orangutangen lever kun i Indonesiens regnskove. Den bruger sine lange arme til at svinge sig mellem træerne og spiser helst frugt.

Ris er det vigtigste i indonesernes mad hver dag. Den mest populære ret til aftensmad hedder nasi goreng. Det er stegt ris med krydderier og grøntsager.

Indonesien består af mere end 17.000 øer. Nogle øer er kæmpestore, mens andre er så små, at der kun bor få familier.

Mange steder i Indonesien er der ofte jordskælv. Så kan folk mærke, at jorden ryster. Det er fordi landet ligger lige på kanten af nogle underjordiske plader, som bevæger sig.

Der findes mange hundrede sprog i Indonesien. Alle børn lærer også at tale indonesisk i skolen. Det er smart, for så kan alle i landet tale sammen.